

Arkivnr: 2016/34157-1
Saksbehandlar: Einar Aalen Hunsager

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Utval for miljø og samferdsel		01.12.2016
Utval for kultur, idrett og regional utvikling		06.12.2016
Utval for opplæring og helse		01.12.2016
Fylkesutvalet		08.12.2016
Fylkestinget		13.12.2016

Klimaplan for Hordaland - Handlingsprogram 2017

Samandrag

Visjonen i Klimaplanen er «Hordaland på veg mot lågutsleppssamfunnet». Klimagassutsleppa frå Hordaland har stege frå kring 4 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 1991 til nesten 5 mill. i 2015. Det utgjer i underkant av 10 tonn per innbyggjar. Målet i Klimaplanen er å redusere desse utsleppa til kring 3 mill. i 2020 og 2,4 mill. i 2030. I lågutsleppssamfunnet kan utsleppa ikkje overstige 2 tonn per innbyggjar. Fylkeskommunen sine eigne utslepp er hovudsakeleg knytt til byggeverksemd og transporttenester.

Sju verksemdar innan olje, industri og energiforsyning slepp ut kring 3 mill. CO₂-ekvivalentar, altså 60 % av utsleppa i fylket. Miljødirektoratet har identifisert tiltak med eit reduksjonspotensial på 1,4 mill. av desse.

Klimagassutsleppa frå transportsektoren utgjer kring 1,5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar. Med miljøkrav på ferjeanboda reduserer fylkeskommunen CO₂-utsleppa med mellom 35 000 og 55 000 tonn CO₂-ekvivalentar frå 2020. Potensialet for nullutsleppsteknologi i bussparkeinnan 2030 er omtrent like stort. Fylkeskommunen har som tenesteprodusent, regional planmynde og samfunnsutviklar verkemiddel til å følgje opp nullvekstmålet, men også til å bidra til ein overgang til nullutsleppskøyretøy i heile transportsektoren innan 2030.

Fylkeskommunen bidreg til å byggje kunnskap og å etablere samarbeid mellom kommunar og næringsliv. Med omsyn til omstilling i økonomien vert det viktig å sjå moglegheitene til verdiskaping innan miljøteknologi og fornybar energi.

Det syner likevel å vere lite sannsynleg at klimamålet for 2020 vert nådd.

Viss fylkeskommunen og andre aktørar går saman er det fortsatt mogleg å nå klimamålet for 2030. Det krev at ein prioriterer klimamåla høgare og nyttar tilgjengelege verkemiddel som miljøkrav, klimabudsjett og miljødifferensiering av eksisterande takstar i tråd med måla. Målet må vere å samstundes hauste vinsten av omstillinga gjennom auka verdiskaping knytt til miljøteknologi og fornybarsektoren.

Forslag til innstilling

1. Fylkestinget vedtek Klimaplanen sitt handlingsprogram for 2017 slik det går fram av saka.

2. Økonomisk ramme for klimaplanen sitt handlingsprogram for 2017 (klimabudsjettet) vert handsama i fylkesbudsjettet for 2017.
3. Førebels fordeling av midlar frå klimabudsjettet på dei einskilde tiltaka er basert på kostnadsoverslag og går fram av handlingsprogrammet.
4. Fylkesrådmannen får fullmakt til å gjere mindre vesentlege justeringar.
5. I samarbeid med klima- og naturressursseksjonen skal kvar avdeling årleg gå gjennom korleis fylkeskommunen kan få til naudsynte kutt i klimagassutslepp frå eiga verksemd og i fylket generelt.
6. I samarbeid med klima- og naturressursseksjonen skal kvar avdeling gå gjennom korleis fylkeskommunen skal vurdere klimarelevans og -konsekvens i sakshandsaminga.
7. Fylkestinget ber fylkesrådmannen informere i eiga sak om den fylkeskommunale innsatsen for, og andre relevante initiativ knytt til hydrogen innan sektorane samferdsel, energi og næring. Vidare ber Fylkestinget administrasjonen om å vurdere og foreslå korleis fylkeskommunen kan arbeide strategisk og heilskapleg vidare med hydrogen.
8. Fylkestinget ber fylkesrådmannen vurdere korleis bioøkonomi og grøn økonomi kan definerast nærare og konkretiserast for Hordaland.
9. Fylkestinget merker seg at utsleppa frå 7 kvotepliktige industriverksemder står for nesten 60 % av alle utsleppa frå Hordaland. Fylkestinget er bekymra for at reduksjonen i utsleppa deira ikkje skjer raskt nok til å nå måla. Fylkestinget ber om informasjon frå verksemdene om kva dei kan og vil gjere for å redusere sine utslepp.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør regional utvikling

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Vedlegg

- 1 Klimaplan for Hordaland - Statusrapport for Handlingsprogram 2016
- 2 Klimaplan for Hordaland - Forslag til Handlingsprogram 2017

Fylkesrådmannen, 11.11.2016

Handlingsprogrammet for 2017 er det sjette handlingsprogrammet til Klimaplan for Hordaland. Forslag til tiltak har utgangspunkt i Klimaplanen sin visjon, «Hordaland på veg mot lågutsleppssamfunnet»; og måla for klimagassreduksjon, energieffektivisering og klimatilpassing.

Klimagassutsleppa frå Hordaland har stege frå kring 4 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 1991 til nesten 5 mill. i 2015. Det utgjer i underkant av 10 tonn per innbyggjar. Målet i Klimaplanen er å redusere desse utsleppa til kring 3 mill. i 2020 og 2,4 mill. i 2030. I lågutsleppssamfunnet kan utsleppa ikkje overstige 2 tonn per innbyggjar.

Klimafotavtrykket til fylkeskommunen sjølv er 0,4 mill. tonn CO₂-ekvivalentar, knytt hovudsakleg til byggeverksemd og transporttenester.

Den globale utfordringa frå Paris

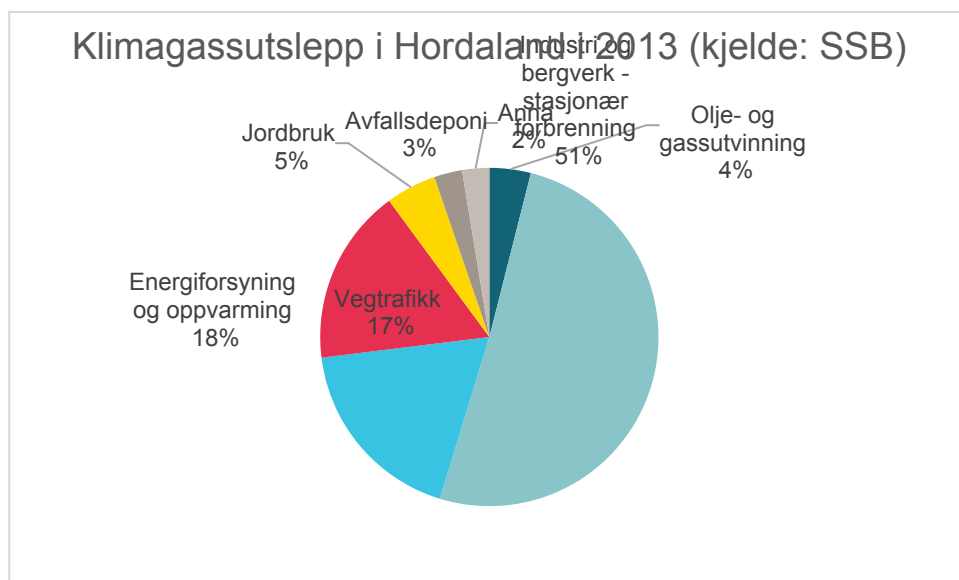
Den globale temperaturen er no 1°C over før-industriell tid. Globalt havnivå stig med 3,3 mm i året. Arealet dekkja av sjøis i Arktis ligg 27 % under normalnivå.

Paris-avtalen som trer i kraft 4. november 2016 har som mål å halde oppvarminga under 2 grader, helst avgrensa til 1,5 grader. Det krev at ein legg IPCC sitt lågutslepps-scenario til grunn. Sidan år 2000 har faktiske globale utslepp følgt høgutslepps-scenarioet, som vil gje klimaendringar med dramatiske konsekvensar. Temperaturen i år 2100 kan verte 4,5°C høgare enn i før-industriell tid.

Regjeringa sitt framlegg til klimalov har som mål å redusere dei norske utsleppa med minst 40 prosent i 2030 samanlikna med 1990. Det opnast for at målet kan gjennomførast felles med EU. For 2050 er målet at Noreg skal vere eit lågutsleppssamfunn.

Utfordringa i Hordaland

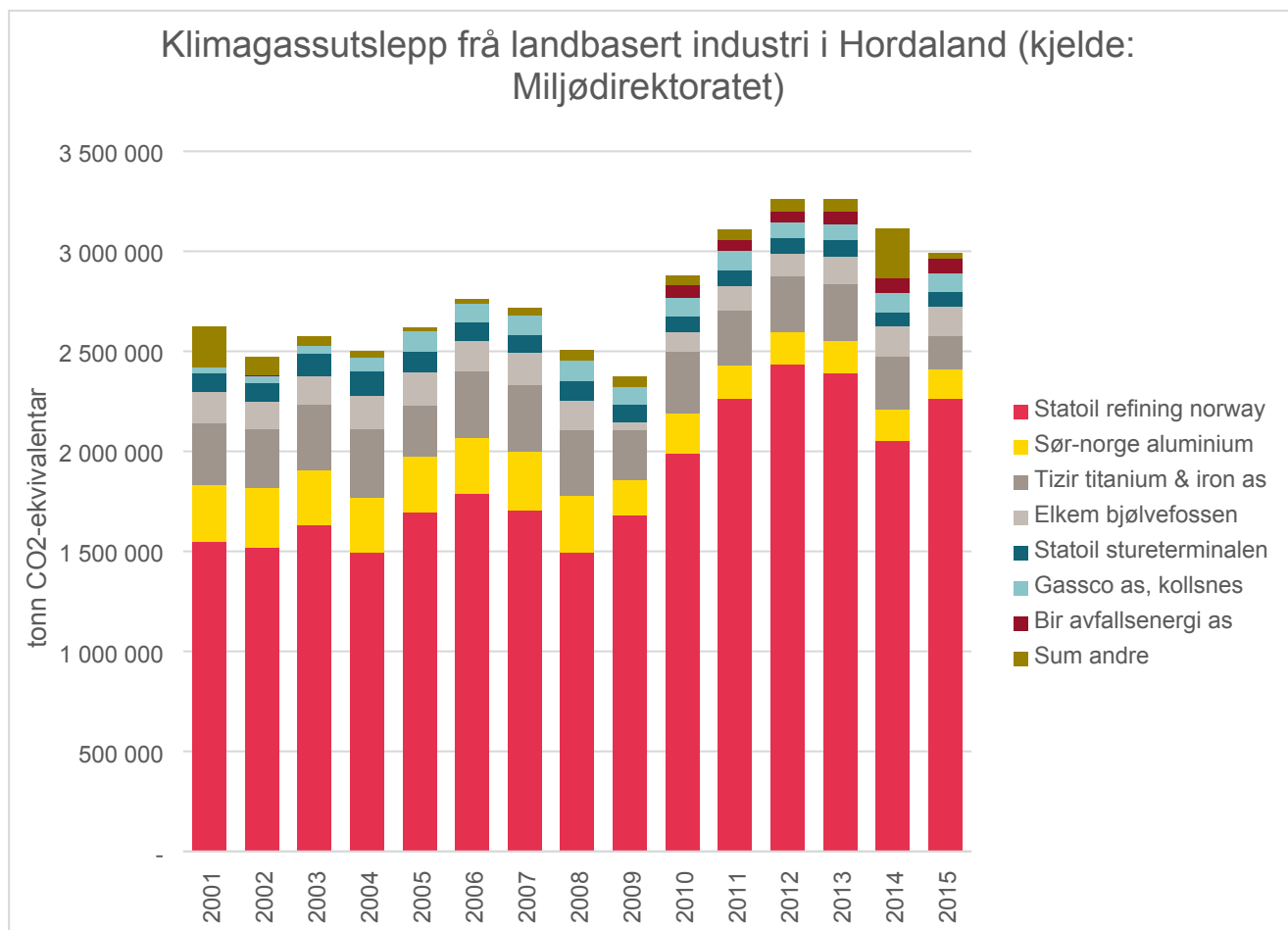
Hordaland er fylket med størst utslepp, 13,7 % av nasjonale klimagassutslepp i 2013. Det utgjer 4,9 millionar tonn CO₂-ekvivalentar ifølge den fylkesfordelte statistikken til Statistisk sentralbyrå (SSB). Sju verksemdar innan olje, industri og energiforsyning står for nesten 60 % av utsleppa i fylket.

Kvotepliktige utslepp

Landbasert industri i Hordaland slapp ut kring 3 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 2015. Av desse var kring 2,8 mill. tonn kvotepliktig. Opphavleg var dei kvotepliktige verksemdene tildelt klimakvoter for 2,1 mill. tonn CO₂-ekvivalentar. Dei må kjøpe kvoter for resten.

Klimagassutsleppa i Hordaland varierer avhengig av driftskontinuiteten til dei viktigaste industrianlegga. Eit døme på det er dei låge utsleppa frå Mongstad 2014 eller TiZir 2015 – begge i samanheng med driftsstans.

EU har vedteke at talet på tilgjengelege kvoter i europeisk kvotehandel skal vere 43 % lågare i 2030 enn i 2005. Det er prisen på utsleppsreduksjonar som avgjer kor i Europa utsleppa vil gå ned. Verksemdar som kan kutte med låge kostnader vil selje sine kvoter til verksemdar som elles ville betale dyrt for å gjennomføre utsleppskutt.

For utsleppsreduksjonar i norsk kvotepliktig sektor har Miljødirektoratet identifisert ei rekke tekniske tiltak.¹ Tiltaka som er relevante for industrien i Hordaland har eit reduksjonspotensial på kring 1,4 mill. tonn CO₂-ekvivalentar. Sjå tabell.

Tiltak	Skildring	Kostnads- og gjennomføringskategori	Relevante verksemdar i Hordaland	Reduksjonspotensial i Hordaland
Reduserte utslepp av PFK frå aluminiumsindustrien	Betre kontrollen på anodar i elektrolyseovnane	< 500 kr/tonn CO ₂ -ekv. Mindre krevjande	Sør-Norge Aluminium	10 – 15 000 tonn CO ₂ -ekv.
Auka del trekol i ferrosilisiumindustrien	Bytte ut del av fossilt kol og koks med trekol i reduksjonsproses	< 500 kr/tonn CO ₂ -ekv. Middels krevjande	Elkem Bjølvfossen	10 – 15 000 tonn CO ₂ -ekv.

¹ Miljødirektoratet 386/2015: Klimatiltak og utslippsbaner mot 2030. Kunnskapsgrunnlag for lavutslippsutvikling.

	sar			
TiZir – Overgang til hydrogen	Bytte ut fossilt kol med hydrogen som reduksjonsmiddel	< 500 kr/tonn CO ₂ -ekv. Middels krevjande	TiZir	240 000 tonn CO ₂ -ekv.
Slukking av raffinerifaklar	Ta i bruk teknologi med slukt fakkel ved normal drift	< 500 kr/tonn CO ₂ -ekv. Mindre krevjande	Mongstad oljeraffineri	5 – 10 000 tonn CO ₂ -ekv.
Forbeta varmeintegrering i raffineri	Redusere fyring gjennom betre varmeintegrering	500 – 1500 kr/tonn CO ₂ -ekv. Middels krevjande	Mongstad oljeraffineri	30 – 40 000 tonn CO ₂ -ekv.
Forbetring av omnar og kjelar i raffineri	Modifisere omnar og kjelar for optimal forbrenning	500 – 1500 kr/tonn CO ₂ -ekv. Middels krevjande	Mongstad oljeraffineri	15 – 20 000 tonn CO ₂ -ekv.
Gjenvinning av varme frå røygass på raffineri	Redusere fyring gjennom å nytte varmen i røygassana til dampproduksjon	500 – 1500 kr/tonn CO ₂ -ekv. Middels krevjande	Mongstad oljeraffineri	30 – 40 000 tonn CO ₂ -ekv.
CCS – Mongstad Cracker	Fange og lagre CO ₂ frå røygassen	500 – 1500 kr/tonn CO ₂ -ekv. Meir krevjande	Mongstad oljeraffineri	Kring 600 000 tonn CO ₂ -ekv.
CCS – Mongstad kraftvarmeverk	Fange og lagre CO ₂ frå røygassen	> 1500 kr/tonn CO ₂ -ekv. Meir krevjande	Mongstad varmekraftverk	Kring 450 000 tonn CO ₂ -ekv.
SUM				1 390 000 – 1 430 000 tonn CO₂-ekv.

Gjennomføring av tiltaka i kvotepliktig sektor er avgjerande for å nå måla om utsléppskutt i Hordaland. Fylkesrådmannen er ikkje kjent med at verksemdene har teke noko investeringsbeslutning om å gjennomføre desse eller liknande tiltak.

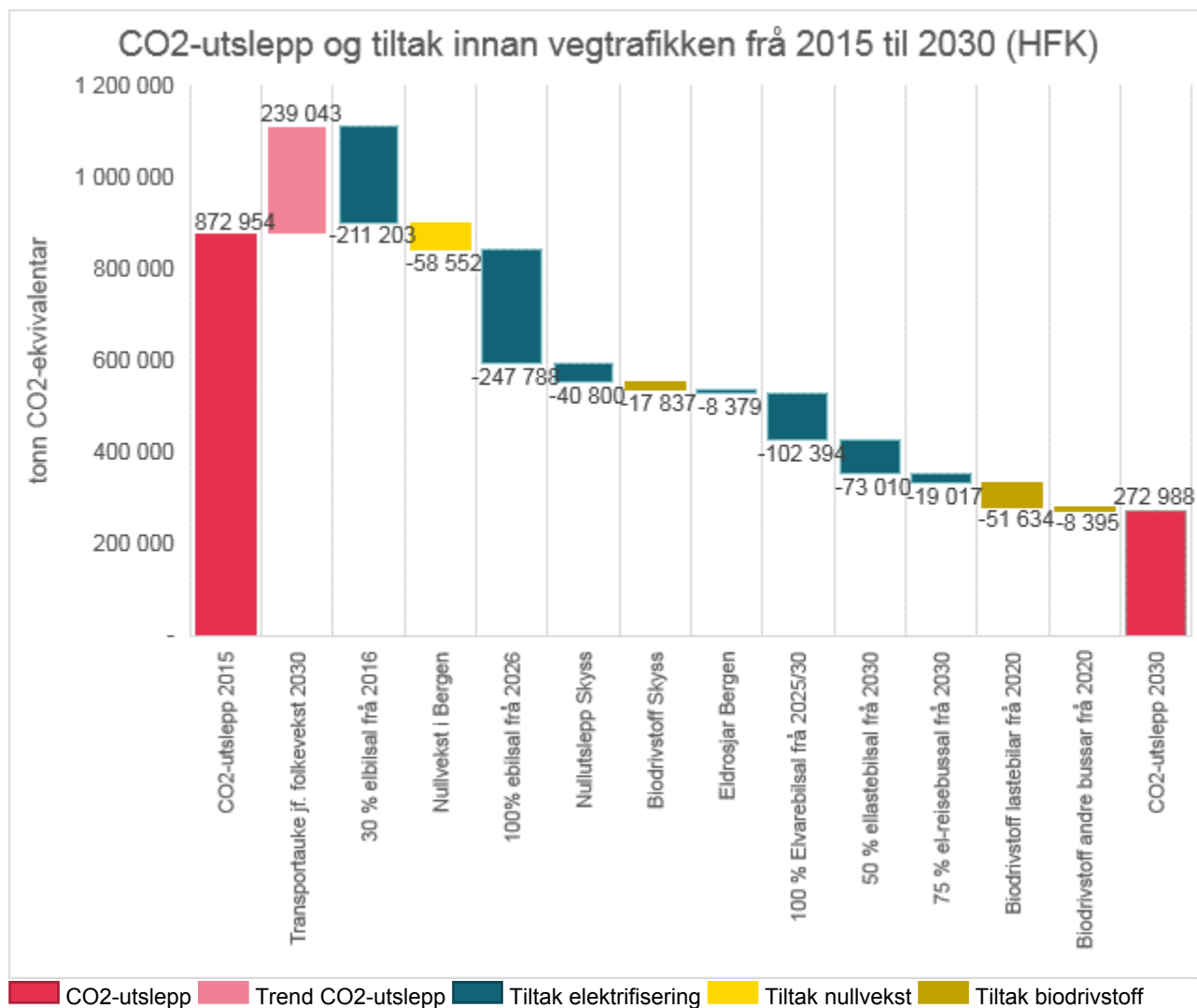
Ikkje-kvotepliktige utslépp

Vegtrafikken slapp ut over 0,8 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 2015. Utover den fylkesfordelte utsléppsstatistikken syner salet av petroleumsprodukt i fylket at sjøfart og lufttransport er viktige utsléppskjelder. Det vart seld anleggsgjeld og tungdestillat til sjøfartsføremål i Hordaland tilsvarande 0,4 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 2015. Det er ein nedgang frå dei siste åra. Salet av petroleumsprodukt til lufttransporten har derimot auka sterkt dei siste åra. Det vart seld jetparafin tilsvarande 0,3 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 2015.

Jordbruket i Hordaland stod for meir enn 0,2 mill. tonn CO₂-ekvivalentar i 2013. Størst er utsléppa frå husdyr og husdyrgjødsel. Vidare er utsléppa frå både oppvarming og avfallsdeponigass over 0,1 mill. tonn CO₂-ekvivalentar.

Også for ikkje-kvotepliktig sektor har Miljødirektoratet skildra moglege tiltak for utsléppsreduksjonar. Transportsektoren står for hovudvekta av reduksjonspotensialet. Det inneber framføre alt tiltak med låg- og nullutsléppsteknologi. Vidare er det skildra vesentlege utsléppsreduksjonar frå bygg knytt til oppvarming.

I referatsak 167/2016 til Fylkesutvalet viser notatet «Lågutsleppssamfunnet på veg» det berekna potensialet for klimagassreduksjon i vegtrafikken ved ulike teknologiske tiltaka i Hordaland.² Scenarioberekninga er samanfatta i figuren under.

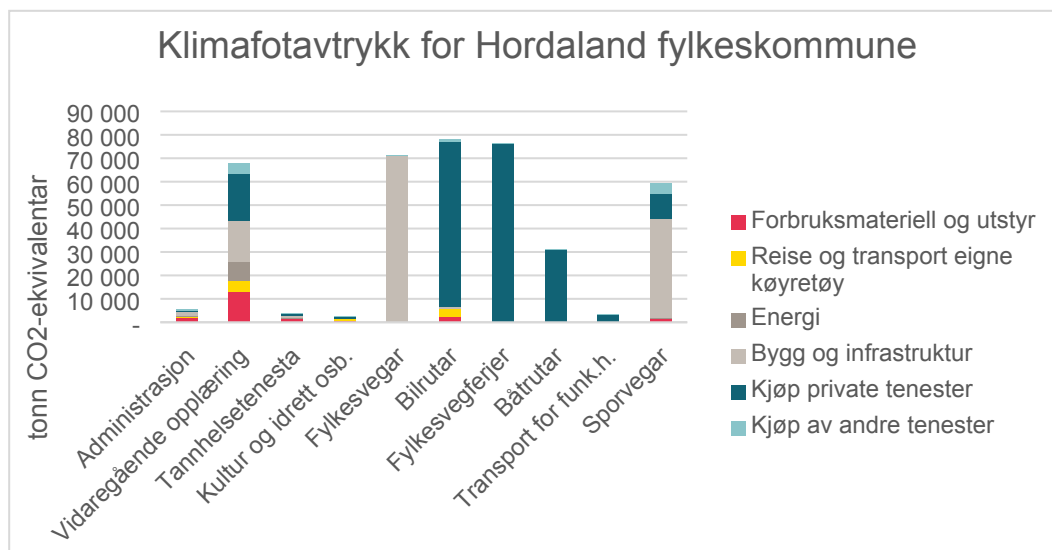

Hordaland fylkeskommune sitt klimafotavtrykk

I forbindelse med RFF-forprosjekt «Offentlig grønne innkjøp som driver for lokal bærekraftig næringsutvikling» har Asplan Viak berekna klimafotavtrykket til Hordaland fylkeskommune i detalj. Dei direkte klimagassutsleppa frå Hordaland fylkeskommune er rekna til 146 900 kg CO2-ekvivalentar. Llivssyklusutslepp knytt til verksemda utgjer eit fotavtrykk på i alt kring 400 000 tonn. Det dekkjer direkte utslepp frå fylkeskommunale køyretøy og bygg, innkjøpt energi, og indirekte utslepp frå innkjøpte varer og tenester. Indirekte utslepp er til dømes utslepp knytt til produksjon transportmidlar utanfor regionen.

²

<http://einnsyn.hfk.no/einnsyn/RegistryEntry/ShowDocumentFromDmb?registryEntryId=247131&documentId=425914>.

Korleis svarar fylkeskommunen og Klimaplanen på utfordringa?

Med omsyn til fylkeskommunen sitt handlingsrom har handlingsprogrammet hittil vore retta mot ikkje-kvotepliktig sektor. Ein har prioritert tiltak retta mot den største utleppskjelda, nemleg transportsektoren. Sektoren har høg relevans og fylkeskommunen har sterk styring på tiltak med høg effekt.

Fylkeskommunen bidreg til å redusere klimagassutsleppa frå transportsektoren gjennom rolla som kollektivtransportleverandør og regional planmynde. Oppfølginga av Regional transportplan, Regional areal- og transportplan for Bergensområdet, Kollektivstrategien til Skyss og Bergensprogrammet (framtidig Bymiljøavtalen) er heilt sentralt for Klimaplanen sine strategiar på sektoren:

- Klimavenleg utbyggingsmønster
- Meir gange, sykkel og kollektivtransport
- Avgrense biltrafikken
- Overgang til transportmidlar med lågare eller null utlepp

Suksesshistoriar

87 % mindre CO2-utslepp i fyrste pakke for ferjeamboda

Skyss har arrangert anbuds konkurransar for dei 16 fylkeskommunale ferjesambanda dette året. Det vart stilt minstekrav om energieffektivisering og utleppsreduksjon.

- For dei sju sambanda som vart offentleggjort i oktober 2016 garanterer tilbydar for 87 % utleppsreduksjon og 60 % energiinnsparing.
- Klimagassutsleppa frå dagens fylkesferjer er på 62 000 tonn CO2-ekvivalentar. Avhengig av dei vidare tildelingane vil den samla utleppsreduksjonen svare til kutt mellom 35 000 og 55 000 tonn CO2-ekvivalentar.

Auke i kollektivpassasjerar – suksess Bybanen

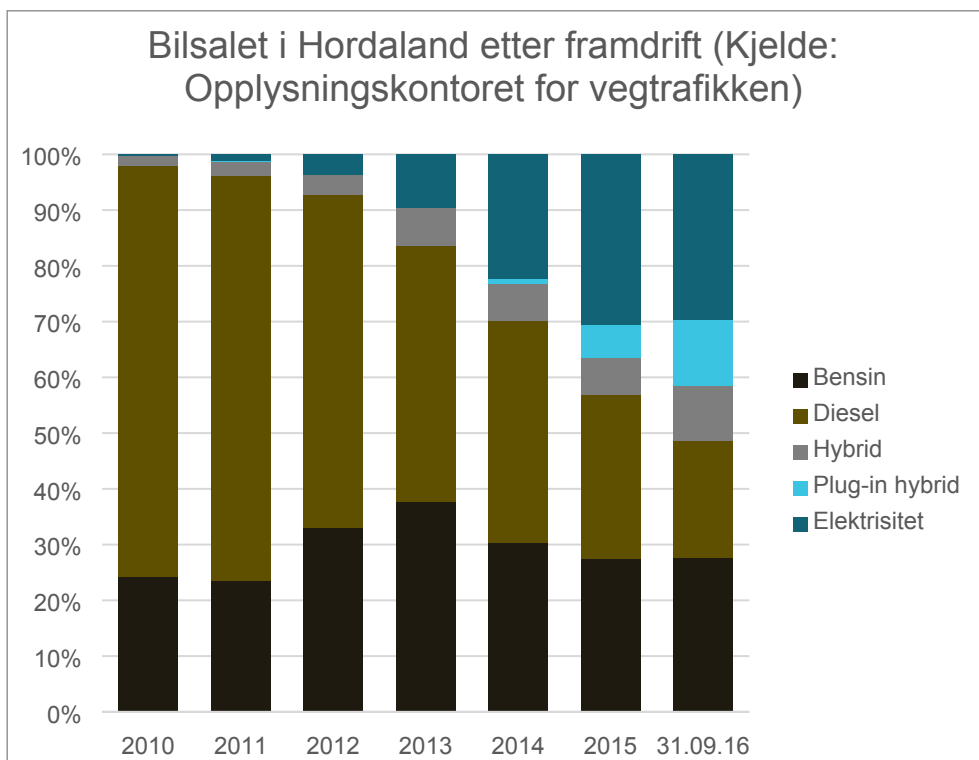
Bergensprogrammet inneber ei satsing på klima- og miljøvenleg transport. Talet på kollektivpassasjerar steig med 3 % i 2015. Talet på passasjerar på Bybanen steig med heile 6 % til nesten 10 millionar reisande i året. Veksten for 2016 vert truleg høgare enn i 2015. I inneverande år opna Bybanen til Birkelandsskiftet og bussproduksjonen vart styrka med 300 nye daglege avgangar i samanheng med innføringa av rushtidsavgifta.

Rushtidsavgifta gjev nedgang i biltrafikken

Det vart innført rushtidsavgift i Bergen i februar 2016. Trafikken gjennom dei 14 bomstasjonane i Bergen var 5,7 % lågare i perioden januar – september 2016 enn i same periode i 2015.

Høgast del elbilar i personbilsalet – flest hurtigladestasjonar

Ved inngangen til 2016 utgjorde elbilar over 5 % av personbilparken i fylket. Fylket har den høgaste delen elbilar i personbilsalet i heile Noreg – over 30 %. Veksten i salet av elbilar og ladbare hybridar har gått på bekostning av delen dieselbilar. I løpet av fem år har delen dieselbilar i personbilsalet gått tilbake frå 70 til 20 %. Salet av autodiesel og bilbensin i Hordaland går svakt tilbake – på trass av auke i samla køyrelengde.

Hordaland fylkeskommune har til no bidrege med kring 9 millionar kroner til hurtigladeinfrastruktur i fylket. I 2016 vart tilskota utlyst som konkurranse om den lågaste støttesummen på utvalde stadar utanfor dei nasjonale korridorane: Askøy, Austevoll, Garen i Eidfjord, Osterøy, Radøy. Stasjonane vert opna innan august 2017. Vidare vart det gitt tilskot til normalladeinfrastruktur i kommunane Fedje, Masfjorden, Osterøy og Radøy. Hordaland er fylket med flest hurtigladestasjonar i Noreg.

Hydrogenfyllstasjon og Europas største bestilling av hydrogenbilar

Fylkeskommunen løyvde 4 millionar kroner til hydrogenfyllstasjonar i Bergensområdet i 2016. Med tilsegn om statleg stønad frå Enova hausten 2016 vert desse stasjonane realisert i 2017. I regi av CMR Prototech og Greenstat AS vart det etablert ei brukargruppe som har forplikta seg til å kjøpe til saman over 20 hydrogenbilar. Dette, som er Europas største bestilling av hydrogenbilar, gjorde at bilprodusenten Hyundai valde å starte sin Europa-turné i juni 2016 i nettopp Bergen. Fylkesvaraordføraren deltok.

Ladeinfrastruktur drosje

Fylkeskommunen kjøper drosjetenester for over 200 millionar kroner i året og vil i framtida kunne stille miljøkrav ved tildeling av løyve. Ein føresetnad er at det er mogleg å gå over til nullutsleppskøyretøy i drosjeverksemdene. Fylkeskommunen arbeider med to tilretteleggingsprosjekt:

- Etablering av ladeinfrastruktur for drosjar på Bergen Lufthamn Flesland og ved Bystasjonen i Bergen sentrum, koordinert med innkjøp av elektriske drosjar og ladestasjonar ved ein drosjesentral. Prosjektet har fått stønad gjennom tilskotsordninga Klimasats.
- Etablering av hydrogenfyllstasjon koordinert med utprøving av hydrogenbil i drosjedrift. Sjå punkt over om hydrogenbilar.

Intern miljøstyring – flisfyring og elbilar

Fylkeskommunen driver systematisk miljørapportering og følgjer opp med tiltak.

- På Stend vidaregåande vart oljefyr erstatta med flisfyring og gass i spisslasta. CO₂-utsleppa gjekk ned frå 260 til 70 tonn frå 2014 til 2014.
- Samstundes går utsleppa frå transport opp, difor går fylkeskommunen føre i å bytte ut fossile køyretøy. Innan årsskifte 2016 erstattar ein 29 fossile bilar med elbilar. Det er dessutan innført fire elektriske elbilar ved Fylkeshuset for å erstatte køyregodtgjering til fossile køyretøy. Det er for 2017 føreslådd vidare investeringsmidlar til å bytte ut ytterlegare åtte fossile bilar. Fylkeskommunen deltek i brukargruppa for hydrogenfyllstasjonane og to av dei nye nullutsleppsbilane vert hydrogenbilar. Effekten av overgangen til nullutsleppsbilar vil verte synleg i miljørekneskapa dei neste åra.

Klimapartner Hordaland

Partnerskapen starta i 2014 og har no 22 partnerar med over 40 000 tilsette. Klimarekneskap for 2015, presentert på leiarsamling i juni 2016, syner at verksemdene oppnådde ein samla nedgang i utslepp av klimagassar på 9,2 % (marknadsbasert metode), utanom prosessutslepp. Partnerane samarbeider om kunnskapsutvikling og kompetanseheving på tema som klimarekneskap, innkjøp, forretningsutvikling, klimakommunikasjon, IT, transport og energieffektivisering. Utveksling av erfaringar og beste praksis står sentralt. Partnerane per oktober 2016: ATEA, Bergen Energi, Auto 23, Emisoft, Grand Hotel Terminus og Hotel Augustin, Sparebanken Vest, Asplan VIAK, BKK, Helse Bergen, Bergen kommune, BIR, Universitetet i Bergen, Fylkesmannen i Hordaland, Hordaland fylkeskommune, Høgskolen i Bergen, ASKO Vest, Norsk Energi, Greenstat, Avinor Bergen Lufthavn, Fjordkraft, Studentsamskipnaden i Bergen, Sweco.

Klimatilpassing

Fylkeskommunen fører forskning og praksis saman for å styrke kunnskap om klimatilpassing i kommunane i Hordaland:

- I FoU-prosjektet «Hordaklim» tek ein sikte på å nedskalere oppdaterte globale klimamodellar. Saman med kommuneplanleggjarar vil forskarar velje ut og skreddersy data som er mest relevante for kommunar og forvaltning i Hordaland. Klimadataframskrivingane gjeld for 100 år. Kommunane Bergen, Kvam, Osterøy, Kvinnherad, Voss og Odda deltek i prosjektet. Det har blant anna blitt gjennomført ein workshop i Myrkdalen med deltaking av pilotkommunar og partnerar. I Odda, Bergen og Voss vert flaumdata frå fleire tusen år tilbake i tid kartlagt for å få kunnskap om framtidige storflaumar. Uni Research Klima er prosjektleiar. Pilotprosjektet starta i 2015 og varer i tre år.
- I 2016 starta ein dessutan opp «Hordaplan» med Uni Research Rokkansenteret som prosjektleiar. Ved å følgje klimatilpassingsarbeidet i dei kommunane som deltek i Hordaklim-samarbeidet, vil ein undersøkje faktiske tilpassingsprosessar der ny kunnskap om lokale klimaendringar blir tekne i bruk.

Oppfølging av vedtak i fylkestinget desember 2015

#	Vedtak	Oppfølging
1.	Fylkestinget vedtek Klimaplanen sitt handlingsprogram for 2016 slik det går fram av saka.	29 av dei 34 føreslåtte tiltaka er gjennomført eller i arbeid. Fire tiltak er utsette og eitt utgår.
2.	Økonomisk ramme for klimaplanen sitt handlingsprogram for 2016 (klimabudsjettet) vert handsama i fylkesbudsjettet for 2016.	Den føreslåtte ramma på 3,3 mill vart utvida til 5,3 mill. Tilleggsøyva gav rom til å fremje følgjande tiltak utover det føreslåtte handlingsprogrammet: <ul style="list-style-type: none"> - Ladeinfrastruktur for drosjar på Flesland og Bystasjonen koordinert med innkjøp av drosjar med eit drosjeselskap - Hurtig- og normalladestasjonar for elbilar - Mulighetsstudie «Hydrogen som energiberar på Vestlandet» - Klimatilpassing i kommunar – HORDAPLAN - Forskningsprosjekt «Grøne innkjøp» - Mobilpunkt Møllendal - Vegetarmat som del av prosjektet «Helsefremjande skuler» i vidaregåande skuler - Flommer de siste 5000 år i Vangsvatnet og Sandvinsvatnet - Genbevaring av skogtre i Hordaland Sjå elles statusrapport.
3.	Førebels fordeling av midlar frå klimabudsjettet på dei einskilde tiltaka er basert på kostnadsoverslag og går fram av handlingsprogrammet.	Sjå statusrapport.
4.	Fylkesrådmannen får fullmakt til å gjere	Sjå statusrapport.

	mindre vesentlege justeringar.	
5.	I samarbeid med klima- og naturressursseksjonen skal kvar avdeling gå gjennom korleis fylkeskommunen kan få til naudsynte årlege kutt i klimagassutslepp.	Det har vorte gjennomført møte med alle avdelingar utanom Regionalavdelinga. Møta har omfatta både tiltak i Handlingsprogram for intern miljøstyring og Klimaplanen sitt handlingsprogram for å sikre eit heilskapleg syn på klimarelevant aktivitet internt og eksternt i fylkeskommunen. Gjennomgangen vert lagt til grunn for framlegget til handlingsprogram for 2017.
6.	Klima- og miljøbudsjett skal følgje alle vegutbyggingsprosjekt.	Både Bybanen utbygging og Samferdselsavdelinga følgjer opp: <ul style="list-style-type: none"> - Med stønad frå Klimasats vil ein sjå nærare på fokus i forprosjektet «Grønnere bybaneutbygging». - I samarbeid med Statens vegvesen vil Samferdselsavdelinga sjå på eit eget tiltak i tiltaksplanen knytt til eitt samhandlingsprosjekt. Samferdselsavdelinga kjem tilbake med forslag til avgrensingar på kva prosjekt (etter storleik og type) som treng klima- og miljøbudsjett. Sjå tiltak 5.17 «Miljøkrav i utbyggingsprosjekt».
7.	Anbudsrundane for bussdrift i Bergen 2020 må førebuast no med tanke på eit nullutsleppsalternativ. Fylkestinget ynskjer ei rask innføring av utsleppsfri motorteknologi for kollektivtrafikken.	Sjå eigne sakar om oppfølging av Skyss sin miljøstrategi og om anbudsprosessane for bussar i Bergen.
8.	Tiltaka for grøn mobilitet i klimaplanen må utviklast vidare i samråd med samferdselsavdelinga og skalerast opp.	Det vart i samarbeid gjennomført eit fagseminar om grøn mobilitet i mars. Fylkeskommunen samarbeider med Bergen kommune om å etablere mobilpunkt – stadar som som samlar mobilitetsløysingar på ein plass, til dømes bildeling, samkøyringsventeplass, sykkelparkering og kollektivhaldeplassar. Mobilpunkt Danmarks plass vert finansiert hovudsakleg gjennom belønningmidlar.
9.	Byggeprosjekt i fylkeskommunen skal BREEAM-sertifiserast. Fylkesrådmannen vert beden om å kome tilbake med ei eiga sak som utdjupar dette.	Det er ikkje fremma noko sak om sertifiseringsstandard. For Nye Åsane vidaregåande skule, som er siste prosjekt som er gått ut på anbod, er det lagt inn krav om BREEAM-klassifisering «Excellent». Ein har brukt rådgjevar og revisor for å setje riktig ambisjonsnivå. Tertnes, som er eit påbygg-/rehabiliteringsprosjekt, og rehabiliteringsprosjekta Odda og Katedralskolen har også vore ute til konkurranse i år. Desse prosjekta har ikkje krav til BREEAM-klassifisering.
10.	Til tiltak 5.7 Miljøvenleg framdriftsteknologi av ferjer og snøggbåtar Punkt D. tiltak 19. Ved framtidige anbod på kollektivtrafikk, ferjer og snøggbåt i Hordaland skal fylkeskommunen krevje bruk av fornybar energi der det er mogleg.	Sjå 5.6 «Miljøstrategien til Skyss».
11.	Strategi B: Der kommuner bygger VA-anlegg langs fylkesveier bør det bli anlagt gang- og sykkelveier samtidig.	Fylkeskommunen er mellom anna i dialog med Sund kommune om eit slikt samarbeid.
12.	Tiltak under tema 5, areal og transport: Tilleggsforslag strategi B, punkt 7. (etter	Det er lagt inn høgaste standard (normalt bar veg) for vintervedlikehald på gang- og sykkelveggar i bymessige

	«høg prioritett») ... rydding av fylkeskommunale gong- og sykkelveggar skal sikrast for å tilretteleggja for miljøvenleg ferdsel, med særskild fokus på gangbare tettstadar og sykkelbyar.	strøk, på hovudnettet og på strekningar med indikatorar. Det dekkjer i praksis heile hovudsykkelvegnettet i driftskontrakt for Bergen. For andre strekningar får gang- og sykkelveg som ligg til bilveg same syklus på strøing og brøyting som bilvegen. Elles er det i driftskontraktane akseptert snø-/isdekke heile eller delar av vinteren.
13.	Strategi B: Fylkestinget ber om at det vert særskild fokusert på god gatebelysning langs fylkeskommunale skuleveggar.	Skuleveg er ein viktig kategori i vurderinga av kor fylkeskommunen skal setje opp veglys. Spesielt i Bergen har ein oppgradert veglys med særleg fokus på stadar der tilbodet av gang- og sykkelveg eller fortau er dårleg. Sjå årlege Plan- og byggeprogram for dette.

Samarbeid med kommunane

Klimaråd Hordaland er ein møteplass for Hordaland fylkeskommune og kommunane i Hordaland. Rådet skal bidra til globale, nasjonale, regionale og lokale klimamål og gjere klimafylket Hordaland synleg. Dei 14 ordførarane, varaordførarane og leiaren, fylkesvaraordføraren, hadde fire møte i 2016. Dei sende fråsegn til nasjonale mynde for å fremje finansiering av miljøkrav i ferjeanboda og for å oppmode til å gje tilskot til hydrogenfyllestasjonar så fort som råd.

Fylkeskommunen støtter arbeidet med rullering av kommunale klimaplanar. Dette er relevant for kring 14 kommunar som skal rullere planen i 2016 (sjå tiltak 1.11).

Blant eigne klimatiltak trekk kommunane fram følgjande døme: Miljøfyrtårnsertifisering, utfasing av oljekjellar, Enøk-tiltak i kommunale bygg, bygging av ladestasjonar for elbil og utskifting av fossile tenestebilar med elbilar.

- I 2016 støtta fylkeskommunen miljøsertifisering i Eidfjord og Meland. Stønaden er føreslått vidareført som ei utlysing i 2017 (sjå tiltak 1.5).
- Det vart delt ut støtte til normalladestasjonar i kommunar som Masfjorden og Fedje. Ein kan vidareføre tilskotsordninga til kommunar under tiltak 5.11.

Grøn konkurransekraft

I høyringsutkastet til regional planstrategi står det: «Næringslivet vil tena på og bør ta høgde for framtidige strengare krav til lågt klimagassutslepp og minimal miljøpåverknad. Utfasing av bruk av fossil energi og energieffektivisering er del av dette. Utvikling av sirkeløkonomi er eit satsingsområde innan EU som bør fylgjast opp. Bioøkonomi og grøn økonomi er ein retning som bør definerast nærare og konkretiserast for Hordaland. Innovasjon og produktutvikling innan miljøfeltet er framtidiretta. Utnytting av vasskraft og elenergi er naturleg i dette fylket. Batteriteknologi og satsing på hydrogenfylket stør opp under fylket sine naturgjevne fordelar.»

Fylkesrådmannen si vurdering

Utviklinga av klimagassutsleppa går i feil retning. Det tek tid å aktivisere alle krefter til å dra i same retning. Dessutan er det knytt kostnadar til å gå føre i omstillinga.

På den bakgrunn syner det lite sannsynleg at klimamålet for 2020 vert nådd.

Viss fylkeskommunen og andre aktørar går saman om å svare på utfordringa er det fortsatt mogleg å nå klimamålet for 2030. Det krev at ein prioriterer klimamåla høgare og nyttar tilgjengelege verkemidlar som miljøkrav, klimabudsjett og miljødifferensiering av eksisterande takstar i tråd med måla. Målet må vere å samstundes hauste vinsten av omstillinga gjennom auka verdiskaping knytt til miljøteknologi og fornybarsektoren.